

Серія підкастів: Примусова праця і міграція

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe.

Ризики примусової праці через призму належної обачності

- Доброго дня! Дуже дякую вам, що ви погодилися поговорити за темою ризики примусової праці через призму належної обачності. Чи можна дізнатися вашу думку щодо того, що саме є належною обачністю та в чому полягає актуальність її впровадження?
- Дякую вам за те, що запросили. Мені дуже приємно і побачити, і в принципі поспілкуватися на це дуже актуальну тему щодо процедури належної обачності.

Я вважаю, що процедура належної обачності щодо прав людини є основою корпоративної соціальної відповідальності бізнесу, тому що саме через цю процедуру компанії активно можуть управляти потенційними та реальними ризиками несприятливого впливу на права людей.

По-перше, це виявлення і оцінювання реального або потенційного несприятливого впливу на права людини, який підприємство може спричинити або якому воно може сприяти через свою діяльність або який може бути прямо пов'язаний з його операціями, продуктами або послугами.

Наступний етап процедури належної обачності – необхідна вжити дії відповідно до результатів цього оцінювання, а якщо казати конкретніше, то якщо бізнес спричиняє вплив або несе ризик спричинити несприятливий вплив на права людини, він повинен вжити відповідні заходи для припинення або запобігання такому несприятливому впливу на права людини.

Якщо ж бізнес виявив, що він не сприяв впливу, а цей вплив на права людини негативний пов'язаний з його операціями або з його послугами або через продукти, через бізнес-відносини, то бізнес повинен жити заходи, щоб залучити та використати свій вплив для максимального можливого запобігання або пом'якшення цього впливу на права людини.

Оцінили, вжили заходів щодо запобігання або припинення впливу. Наступний етап – це моніторинг. Тобто бізнес має відстежувати дієвість цих заходів та процесів для

реагування на несприятливі ризики для прав людини, розуміти, чи працюють, чи дієві ці заходи.

Завершальна стадія – це комунікація комунікація з громадами, комунікація навіть з людьми, на права яких було здійснено несприятливий вплив, тобто з постраждалими людьми.

Я знаю, що вже дуже багато є посібників, підручників з відповідними кейсами, які прописують цю процедуру належної обачності і кейси, в яких бізнес може ознайомитися і побачити, як його бізнес-процеси негативно можуть впливати на права людини, на навколишнє середовище і так далі. Процедура належної обачності дуже актуальна.

Якщо бізнес думає про свою репутацію, думає про виклики, які перед ним стоять, то для нього це є дуже важливим.

- Дякую дуже. А як ви вважаєте, чи може процедура належної обачності допомогти у зменшенні або пом'якшенні ризиків примусової праці?

- Давайте почнемо з термінології. Що таке примусова праця? В розумінні Конвенції 29 Міжнародної організації праці це будь-яка робота або послуга, яка вимагається від особи під загрозою або будь-якого покарання і на виконання цієї роботи або послуги особа не надала добровільну свою згоду.

На жаль, примусова праця є складним таким поняттям за своєю природою. Вона може набувати багатьох форм, і завжди має прихований характер. Тому процедура належної обачності якраз сприяє тому, що підприємству рекомендується впроваджувати відповідні політики, по-перше, нульової толерантності до використання примусової праці у власній діяльності, і в тому числі у ланцюгах постачання. Крім того, підприємства мають заохочуватися державою до впровадження політик. Якщо, наприклад, підприємство отримує послугу від приватних агенцій зайнятості або від агенцій працевлаштування, то це підприємство, щоб мінімізувати ризики і для того, щоб була дотримана процедура належної обачності, мають впровадити відповідні політики щодо співпраці з агентствами зайнятості або з посередниками з працевлаштування, щоб не допустити використання у цих ланцюгах бізнес-процесів примусової праці.

Ще питання в тому, що у бізнеса не вистачає можливо достатньо знань, поінформованості щодо характеру, масштабу розуміння використання примусової праці. Тому саме з метою інформування роботодавців про ризики застосування примусової праці Конфедерація роботодавців України за сприяння Міжнародної організації праці розробила Керівні принципи для роботодавців України у сфері запобігання застосуванню примусової праці.

Я зараз перелічу принципи, їх вісім. Ми їх визначили у своєму посібнику.

1. Свобода зайнятості.
2. Свобода припинення трудових відносин.
3. Недопущення погрози насильством, переслідуванням і залякуванням.
4. Заборона використання примусу до праці, пов'язаного з виплатою заробітної плати.
5. Заборона застосування дисциплінарних заходів до працівника як підґрунтя для продовження трудових відносин.
6. Недопущення застосування дорученої роботи як засобу примусу до праці.
7. Гарантування свободи пересування.
8. Недопущення застосування примусу до праці у якості примусу до підвищення кваліфікації та професійної підготовки.

У цьому посібнику ми розкрили послідовно кожний принцип щодо запобігання примусовій праці, і цей посібник розроблений на основі Конвенції Міжнародної організації праці, протоколів, рекомендацій, в тому числі Декларації основних прав у світі праці, в тому числі Тристоронньої декларації принципів стосовно багатонаціональних корпорацій стощо.

Наш посібник розрахований на суб'єктів господарювання і має на меті саме забезпечити чітке і практичне тлумачення міжнародних трудових норм.

Я зупинюсь на таких статистичних даних. Ми думаємо, що примусова праця для України неактуальна, але цифри, які ми знайшли, коли готували цей посібник, нам довели, що це не так. За даними представництва організацій міжнародної організації з міграції в Україні за період з 1991 року від торгівлі людьми постраждали більше 300 тисяч громадян України. Примусова праця як форма торгівлі людьми з кожним роком лише набирала обертів і в 22-му році за даними цієї міжнародної організації міграції 92% від загального цих кількості громадян, які постраждали, постраждали від примусової праці. 80% з цих постраждалих це люди, які мають вищу або технічну освіту, 50% постраждалих молодше 35 років.

56% українців впевнені, що вони ніколи не стануть жертвами торгівлі людьми або примусовою праці. Але при цьому кожен другий українець готовий прийняти принаймні одну ризикову пропозицію, наприклад, нелегально перетнути кордон, працювати в замкнених приміщеннях або віддати роботодавцю паспорт. А це вже ознаки примусової праці.

Може бути потрапляння в ситуацію трудової експлуатації, торгівлі людьми або насильства, і тому ще враховуючи війну, дуже велику міграцію наших громадян за кордон, де вони теж можуть потрапити в таку ситуацію, коли можуть просто стосуватися або торгівлі людьми, або примусової праці. Тому ми і вирішили зробити за допомогою міжнародної організації праці і для українських роботодавців такий посібник.

- Дуже дякую. Підкажіть, будь ласка, з цим посібником де можна ознайомитися, де його можна знайти, якщо він опублікований?
- Цей посібник є у відкритому доступі на сайті Конфедерації роботодавців України. Крім того, зараз там напрацьовується платформа, на якій можна знайомитися будь-яка бажуюча особа із іншими Посібниками міжнародної організації праці.
- Питання стосовно того, яким чином можна сприяти тому, щоб суб'єкти господарювання дотримувалися підходів щодо належної бачності.
- Я вважаю, що це комплексне питання, тому і підходити до вирішення цього питання потрібно комплексно. Потрібно не тільки посилювати поінформованість бізнесу, роботодавців про Керівні принципи ООН у сфері бізнесу та прав людини, про впровадження процедури належної бачності, про незастосування примусової праці, але навчати ще і представників органів державної влади, обов'язково навчати цим питанням громадянське суспільство. В цьому процесі мають зайняти своє місце і профспілковий організації, тому що вони є представниками працівників і їх головна функція - це захист трудових прав. Тут можуть бути і громадські організації, які займаються антикорупційною політикою, громадські організації, які займаються

захистом навколишнього середовища, бо це все ризики, які несе бізнес і в сфері навколишнього середовища.